

A regény végén azonban nem Jaap, és nem is Dzsók nyeri el a végső feloldozást. A tetőpont, T. F. megtérése és életgyónása egyben a legszemélyesebb részlet is. Tozer-Temesi, miután már mindenféle vallásúnak mondta magát – leszámítva a sintoistát és a konfucianistát –, rátalál a kereszténységre, melyhez valójában, kezdettől fogva tartozott.

„A fél világot és az egész lelke-
met beutaztam” – állítja a szerző. És ez idő alatt mintha írói attitűdje sokat változott volna. A korábbi büszkeség helyét olyan önvallomások veszik át, mint amilyen a következő is: „Én író vagyok, kicsit lökött”. Az indítás is mintha az írói szereppel kapcsolatos bizonytalanságot mutatná: „Isten tollba mondott már minden könyvet. Hát mit keresünk mi, emberek ezen a pályán?”

A keret, az első és az utolsó mondat egy újabb kérdést vet fel: vajon írhat-e bárki más regényt, mint Isten? Az első mondat, úgy tűnik, azt jelenti, hogy az *Amszterdam stb.* című könyv is Isten egyik műve, és ő is fejezi be, a lejegyző csak abbahagyhatja életének megírását: hiszen a tökéletességre várva egyetlen író sem zárhatja le könyvét. De a regény persze egyszer véget kell érjen. Mégis kivételt jelent azon szabály alól, melyet Temesi maga említ könyvében: „Semmi sem fejlődik be szépen, épp ezért fejlődik be.”

A borítót – csakúgy, mint Temesi másik város-regénye, a *Pest* borítóját – Regős István festménye díszíti. „Ez a város egy fél biciklikerek minden küllő középre mutat”: a kép mintha a mű e mondatának illusztrációja lenne. Hátterében pedig a Temesi számára oly kedves Magritte felhőt kergeti az amszterdami szél.

PAÁR TAMÁS

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2008,*
192 oldal, 3000 Ft)

KISS JUDIT ÁGNES: *A keresztanya* *Szomor Veron történetei*

Kiss Judit Ágnes nem trükközött a narratív vagy az írói technika megújításával. Nem írt enigmatikus, kusza cselekményű történetet. A tizenkét epizódból álló regény minden egyes fejezete kerek, lezárt egészként áll össze, mint a gyöngyök egy láncon.

A regény elbeszélője, Szomor Veron életének nyolcvanhét évét rövid kitérőktől eltekintve Zsanócon töltötte, amely bár kitalált helyszín, tulajdonképpen minden magyar falu, sőt tágabb nézőpontból egész Magyarország pontos tükröképe. A faluban az évek során sok minden megváltozott, miként az utcanevek is, mégis maradtak

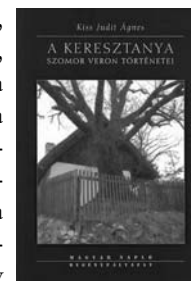
dolgok, amik állandónak mondhatók. A progresszió és a passzivitás kettőssége hatja át tehát a regényt. Múlt és jövő; templom és kocsmá mint a falu két központi helye; hegedű és zenegép; Robi és Juli, a két szerelmes, akik mégsem lehetnek egymáséi, mivel a szüleik ellentétes pártok elkötelezettjei; tősgyökeres falusi lakosok és pénzmosó olaszok vagy épp elvándorló helyiek. Szomor Veron egyfajta állandóságot képviselve kiemelkedik ezen szélsőségekből. Igazi nő, anya, feleség, hívő és krónikás, akinek története van, és a véleményét sem rejti véka alá. A narrátornak a humor, a nyitottság és a szókimondás mellett a hit a legjellemzőbb tulajdonsága. Szomor Veron egy olyan ember, aki megélte azt, hogy elvették mindenét, egyedül a hitét nem engedte hogy elvegyék tőle, bármennyire is megnehezítette ezzel a sorsát.

A sokat látott asszony a halálról ugyanolyan természetességgel beszél, mint az életről. Könnyedén és egyszerűen. „Most már nem mondhatom el, hogy mindenkit ismerek a faluban, annyi a gyöttment, meg olyan magukba fordulásak lettek az emberek. De itt a temetőben ismerem mindenkit. Sokat is járok ki, az igaz, nem úgy, mint mások, éppen csak világitáskor jönnek erre, aztán szárad, pusztul a virág a sírokon.

Én sokat gondozom őket, mert szeretem a virágokat is, a halottaimat is. Meg aztán az ilyen öregasszony már kikkel beszélgesen, egykettőre közjük költözöm én is, mert igencsak perceg már a szűz az ágyam fejében. Jobb, ha ott vagyok sokat, ahol aztán sokat is leszek, ha jön értem a kaszás, mind az utolsó ítéletig, amikor megfűjják a trombitát az arkangyalok.”

A szöveg lendületes, egységes, hiteles. A közbeszédet, illetve az olyan, egy idős asszony számára idegen szavakat, mint az „ombuszman”, a „videjő” vagy a „Maff fia” a regényben megfelelő arányban elegyíti a pontos, sokszor lírai leírásokkal.

A realiztikus ábrázolást áthatja egyfajta mágikus látásmód. Mágikus realista regény lenne *A keresztanya*? Mágikus realizmus, de a maga magyar módján. S hogy mit jelent ez a magyar mód? Itt nem sárga virágok hullnak az égből, mint Gabriel García Márquez *Száz év magányában*, hanem fehér tollak, és az édesanya sírján rózsák nyílnak, amikor minden más síron elvirágozott már. Az átkok is másnyelvenek itt, mint – példánknál maradva – a *Száz év magányban*. A *Morgó Kovács Anna* című fejezetben például a Nagyfejű Réz Bélát azért átkozza el Morgó Kovács Anna, mert fia egykori saját földjükon, közmunkásként kénytelen dolgoz-

ni. A fiú, Zsoltáros Nemes Attila egy napon fellázad, és a hatalmas kocsiájában tespedő Réz Bélára ontja családja és élete összes felháborodását. Ezután nem kérdéses, hogy állását veszti, és gyakorlatilag sehol sem kap munkát. Felesége elvetél, s anyja egy viharos éjszakán úgy megátkozza a Nagyfejű Réz Bélát, hogy gazdasága tönkremegy, majd bőrrákja lesz abból a fekete anyajegyből, amivel született.

A regény a Magyar Napló és az Írott Szó Alapítvány által meghirdetett 2006-os regénypályázat első díját nyerte el. A pályázat tárgya egy olyan regény vagy kisregény volt, amely bemutatja a rendszerváltást és az azóta eltelt időszak változásait, kulturális, morális tendenciáit. A kiírásra elsősorban szociográfiai művet várna az olvasó, ám szerencsére ezt *A keresztanyában* szépirodalomként kapja meg.

UGHY SZABINA

(*Magyar Napló, Budapest, 2008,*
156 oldal, 1575 Ft)

BÄCHER IVÁN: *Intőkönyv*

Ó, azok az idők, amikor még az ifjak – mintamókus fenn a fán – vidáman lépdeltek közös előrehaladásunk kikövezett útján az építőtáborokba, hittek a népek barátságában

és a vörös nyakkendő becsületében! Az évek azonban még a nyári (őszi, téli, tavaszi) fák alatt is szép lassan elszállanak – miközben az ének továbbra is töretlenül és kötelezően vidám –, fiaink és leányaink az önfeláldozás és az igazságosság fogalmát már némileg átértékelve lesznek a Magyar Népköztársaság sorkatonái vagy munkásai. Kirajzolódik egy (fél)múlt, amelynek bezeg-éveiben még csudajó és gyönyörű volt az élet; fújjuk le hát a finom porréteget a ballonkabátról, a magas derekú nadrágról és főképp az úttörő- meg a katonatörténetekről – vagy szerezzük be instant formában.

Itt van például Bächer Iván arany-fekete borítós *Intőkönyv* című regénye Gold Jenővel és a Wekerle-teleppel meg azokkal a hatvanas évekkel, amikor még nincs harisnyanadrág, de harisnyatartós, fehércombú Éva nénik és Évák (ké-sőbb már harisnya nélkül és miniszoknyában) annál inkább. Iskolák és tanárok, kis budapesti útikalauz 54-es busszal és 74-es trolival – némi lebegő mellékszál, katonaság levezéssel és akkora alkoholmenynyiséggel, amivel szinte csak Rejtő hősei képesek megküzdeni. Igazi nostos avagy hazatérés az emlékezés melegébe – az algos mellékíze nélkül –, cinkos kis összekacsintások retró-énünkkel. Majd ott áll feketével a fehérén: EGYELŐRE VÉGE. Pedig az olvasó már-már